

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ

В сучасному світі основні передумови для породження кризи у взаємовідносинах суспільства і природи створюються в результаті особливостей людської діяльності. Зміна клімату та загострення проблем, пов'язаних з екологічними катастрофами спонукають споживачів ставитись більш відповідально до навколишнього середовища та переглянути свою поведінку відносно споживання повсякденних товарів і послуг. Тому постає потреба в екологічному споживанні, яке засновано на взаємозв'язку між діяльністю людини та навколишнього середовища.

Головною метою екологічного споживання є гармонізація взаємовідносин «людина – навколишнє середовище». Основним завданням такого споживання є просування товарів та послуг, які не мають негативного впливу на людину та навколишнє середовище. Одним з головних факторів, що обумовлює поведінку споживачів є їх потреби, а основними категоріями екологічного маркетингу є екологічні потреби і екологічні товари, здатні їх задовольняти.

Частина людської діяльності має свідомий, доцільний характер і її особливості, в значній мірі, зумовлені специфічними рисами свідомості. Проблема вивчення екологічної свідомості споживачів зумовлена конкретними змінами в сучасному суспільстві. Становлення екологічної свідомості в сучасну епоху, на думку багатьох вчених, йде за чотирма основними напрямками:

- науковим, що виражається в прагненні реалізувати на практиці наявні теоретичні і практичні знання про існуючі у природному світі зв'язки та про те, як можна уникнути їх порушення в ході виробничої діяльності людини;
- економічним, що виражається в усвідомленні економічної невідповідності виробничої діяльності, що руйнує оточуюче людину природне середовище;
- культурним, який проявляється в прагненні зберегти природу як елемент культурного середовища;
- політичним, що знаходить вияв у прагненні людей створювати умови існування, відповідні гідності людини.

Джерела отримання інформації, що формують екологічну свідомість споживачів, а саме навчальні заклади, підприємства-виробники, мас-медіа тощо мають різний рівень впливу на свідомість споживача (рис. 1).

На нашу думку під поняттям екологічної свідомості необхідно розуміти осмислення людиною її впливу на навколишнє природне середовище та її єдності з природою. По-перше необхідно зрозуміти, що екологічна свідомість це не лише розуміння необхідності забезпечення чистоти природного середовища, а й формування відповідної свідомості людини щодо екології, подолання нею негативних моральних якостей особи, таких, як неекономічне використання природних ресурсів, марнотратство, що завдають відчутної шкоди навколишньому середовищу.

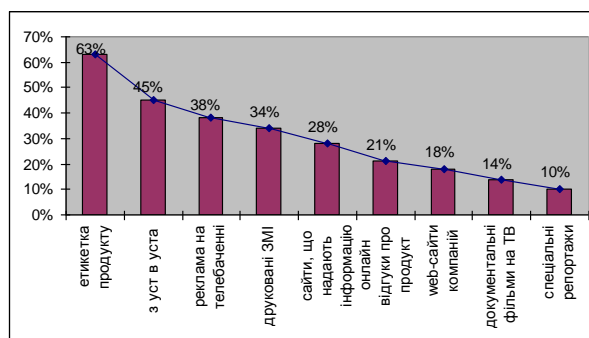

Рис. 1 – Джерела отримання інформації про екологічність продукту

На нашу думку класифікація споживачів за рівнем екологічної свідомості повинна складатися з таких типів:

- споживачі, що мають низький рівень екологічної свідомості. Вони вважають, що індивідуальні дії одиниці не впливають на стан навколишнього середовища та в час високих технологій все можна вирішити шляхом використання техніки. Споживачі з таким рівнем екологічної свідомості не звертають увагу на властивості товару, їх не цікавить якісний склад товару, вони приділяють більше уваги упаковці товару, зовнішньому вигляду та віддаючи перевагу широко рекламованому продукту, нерационально використовують воду, газ, електроенергію тощо,

- споживачі, що мають середній рівень екологічної свідомості, вважають, що індивідуальні дії одиниці надають невеликий вплив на стан навколишнього середовища, що спосіб життя незначно впливає на навколишнє середовище. Споживачі з середнім рівнем екологічної свідомості приділяють увагу екологічним товарам лише під впливом інформації про них, рационально використовують ресурси лише з економічних упереджень.

- споживачі, що мають високий рівень екологічної свідомості, вважають, що індивідуальні дії одиниці мають вплив на стан навколишнього середовища, що залежність здоров'я від стану навколишнього середовища дуже велика та спосіб життя є успішним способом профілактики цивілізаційних захворювань. Такі споживачі віддають перевагу екологічним товарам високої якості, які призначені для повторного використання, рационально використовують ресурси з метою їх охорони.

Отже, за умови, що суспільство обирає шлях сталого розвитку, якому притаманне екологічне споживання, збільшення рівня екологічної свідомості обумовлює зацікавленість суспільства в збереженні природного світу, в узгодженні соціальних потреб з можливостями природи та сприяє подоланню несвідомого ставлення до оточуючого природного середовища і уникнення глобальної екологічної кризи.